

УДК 330.342.2: 338.22

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-45-73-84>

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРА: СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Дейнеко Л. В.,
Ципліцька О. О.

Актуальність теми дослідження. Важливою складовою переходу української промисловості на інноваційний тип розвитку виступає інституціональний механізм, спрямований на поступальну техніко-технологічну модернізацію виробничої сфери як основи національної економіки.

Постановка проблеми. Разом з тим, зростання ступеня зносу основних засобів промисловості України становить вже дві третини первісної вартості, що свідчить про наявність прогалів у структурі та зв'язках між компонентами існуючого інституціонального механізму і зумовлюють його низьку ефективність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності інституціонального механізму економічного розвитку та промислової модернізації досліджувалися у працях Д.Норта, К. Поланьї, Дж. Ходжсона, І. Аверіної, В. Гейця, А. Гриценка, С. Істоміна, Г. Клейнера, Н. Лебедєвої, А. Плотнікової, С. Яценко та інших вітчизняних та зарубіжних вчених.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Попри гостроту проблеми технологічного оновлення промислового сектору, підвищення його конкурентоспроможності за рахунок переходу на інноваційний тип розвитку, аспект промислової модернізації досліджений недостатньо.

Постановка завдання, мети дослідження. Метою дослідження є визначення сутності, структури та напрямів розвитку інституціонального механізму модернізації промислового сектору задля подолання стагнації і підвищення конкурентоздатності вітчизняного промислового виробництва.

Метод або методологія проведення дослідження. В роботі застосовані структурно-логічний, конкретно-економічний методи, метод наукової абстракції, інституціонального аналізу, економіко-статистичні та експертні методи тощо.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Інституціональний механізм модернізації промисловості є багаторівневим утворенням із великою кількістю вертикальних та горизонтальних зв'язків між інституціями, в рамках якого за допомогою конкретних інструментів, дієвість яких зумовлена якістю інститутів, формуються необхідні потоки знань, технологій та капіталів. Аналіз стану промислової модернізації виявив значну частку застарілих технологій, що застосовуються в основних галузях промисловості, суттєвий відтік прямих іноземних інвестицій та недостатність капітальних інвестицій, що пов'язано із недоліками в існуючому інституціональному механізмі. Їх усунення має бути здійснене через систему моніторингу стану модернізації промисловості та реінституціоналізацію зв'язків між державою та промисловими стейкхолдерами як важливих завдань промислової політики.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використані при вдосконаленні нормативно-правової бази промислового розвитку, при розробці програм та планів дій уряду з подолання кризових явищ в українській економіці.

Висновки відповідно до статті. В ході дослідження було виявлено сутність інституціонального механізму модернізації промислового сектора; визначено його структуру та проаналізовано складові – інститути, інституції, канали зв'язку та інструменти стимулювання. Встановлено, що його розвиток має регулюватися державою через моніторинг стану модернізації промисловості, перегляд законодавства, підбір ефективних інструментів промислової політики, реінституціоналізацію взаємовідносин та формування партнерських стосунків в системі держава – промисловість – наука.

Ключові слова: інституціональний механізм, модернізація, промисловий сектор, державна промислова політика, економічні інститути, державні та недержавні інституції.

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ МЕХАНИЗМ МОДЕРНИЗАЦИИ ПРОМЫШЛЕННОГО СЕКТОРА: СУЩНОСТЬ И ПУТИ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Дейнеко Л. В.,
Цыплицкая Е. А.

Актуальность темы исследования. Важной составляющей перехода украинской промышленности на инновационный тип развития выступает институциональный механизм, направленный на поступательную технико-технологическую модернизацию производственной сферы как основы национальной экономики.

Постановка проблемы. Вместе с тем, рост степени износа основных средств промышленности Украины составляет уже две трети первоначальной стоимости, что свидетельствует о наличии пробелов в структуре и связях между компонентами существующего институционального механизма и обуславливают его низкую эффективность.

Анализ последних исследований и публикаций. Вопросы сущности институционального механизма экономического развития и промышленной модернизации исследовались в работах Д. Норта, К. Поланьи, Дж. Ходжсона, И. Авериной, В. Гейца, А. Гриценко, С. Истомина, Г. Клейнера, Н. Лебедевой, А. Плотниковой, С. Яценко и др.

Выделение неисследованных частей общей проблемы. Несмотря на остроту проблемы технологического обновления промышленного сектора и повышения его конкурентоспособности за счёт перехода на инновационный тип развития, аспект промышленной модернизации исследован недостаточно.

Постановка задачи, цели исследования. Целью исследования является определение сущности, структуры и направлений развития институционального механизма модернизации промышленного сектора для преодоления стагнации и повышения конкурентоспособности отечественного промышленного производства.

Метод или методология проведения исследования. В работе применены структурно-логический, конкретно-экономический методы, метод научной абстракции, институционального анализа, экономико-статистические и экспертные методы.

Изложение основного материала (результаты работы). Институциональный механизм модернизации промышленности является многоуровневым образованием с большим количеством вертикальных и горизонтальных связей между институтами, в рамках которого с помощью конкретных инструментов, действенность которых обусловлена качеством институтов, формируются необходимые потоки знаний, технологий и капиталов. Анализ состояния промышленной модернизации выявил значительную долю устаревших технологий, используемых в основных отраслях промышленности, существенный отток прямых иностранных инвестиций и недостаточность капитальных инвестиций, что связано с недостатками в существующем институциональном механизме. Их устранение должно быть совершено с помощью системы мониторинга состояния модернизации и реинституционализации связей между государством и промышленными стейкхолдерами как важных задач промышленной политики.

Область применения результатов. Результаты исследования могут быть использованы при усовершенствовании нормативно-правовой базы промышленного развития, при разработке программ и планов действий правительства по преодолению кризисных явлений в украинской экономике.

Выводы в соответствии со статьёй. В ходе исследования была выявлена сущность институционального механизма модернизации промышленного сектора; определена его структура и проанализированы составляющие – институты, институции, каналы связи и инструменты стимулирования. Установлено, что его развитие должно регулироваться государством посредством мониторинга состояния модернизации промышленности, пересмотра законодательства, подбора эффективных инструментов промышленной политики, реинституционализацию взаимоотношений и формирования партнерских отношений в системе государство – промышленность – наука.

Ключевые слова: институциональный механизм, модернизация, промышленный сектор, государственная промышленная политики, экономические институты, государственные и негосударственные институции.

THE INSTITUTIONAL FRAMEWORK FOR INDUSTRIAL SECTOR MODERNIZATION: THE ESSENCE AND WAYS OF IMPROVEMENT

Deineko Liudmyla,
Tsyplitska Olena

Relevance of research topic. *An institutional mechanism aimed at progressive technical and technological modernization of the production sector as the basis of the national economy is an important component of the transition of Ukrainian industry to an innovative type of development.*

Formulation of the problem. *At the same time, the growth in the level of depreciation of the fixed assets of Ukraine's industry already accounts for two thirds of their initial value, which indicates the gaps in the structure and links between the components of the existing institutional mechanism and leads to its low efficiency.*

Analysis of recent research and publications. *The questions of the essence of the institutional mechanism of economic development and industrial modernization were studied in the works of D. North, C. Polanyi, J. Hodgson, I. Averina, V. Heyets, A. Grytsenko, S. Istomin, G. Kleiner, N. Lebedeva, A. Plotnikova, S. Yashchenko, etc.*

Selection of unexplored parts of the general problem. *Despite the acuteness of the problem of technological renewal of the industrial sector and increase of its competitiveness by means of transition to the innovative type of development, the aspect of industrial modernization has not been studied enough.*

Setting the task, the purpose of the study. *The purpose of the research is to define the essence, structure and directions of development of the institutional mechanism of industrial modernization for overcoming the stagnation and increase the competitiveness of domestic industrial production.*

Method or methodology for conducting research. *Structural-logic, specifically economic methods, method of scientific abstraction, institutional analysis, economic and statistical and expert methods are used in the research.*

Presentation of the main material (results of work). *Institutional mechanism of industrial modernization is a multi-level formation with a large number of vertical and horizontal links between institutions, in which the necessary flows of knowledge, technology and capital are formed with the help of specific instruments, the effectiveness of which is determined by the quality of institutions. Analysis of the state of industrial modernization has revealed a significant share of outdated technologies in the basic industries, a significant outflow of foreign direct investments and insufficient capital investments, which is associated with imperfections in the existing institutional mechanism. They should be managed through a system of monitoring of state of industrial modernization and re-institutionalization of linkages between the state and industrial stakeholders as an important tasks of industrial policy.*

The field of application results. *The results of the study can be used in the improvement of the legal and regulatory framework for industrial development, in the development of programs and action plans of the government to overcome the crisis in the Ukrainian economy.*

Conclusions according to the article. *The research has revealed the essence of the institutional mechanism for modernization of the industrial sector, defined its structure and analyzed its components – institutions, institutes, communication channels and instruments of stimulation. It was determined that its development should be regulated by the state through monitoring of the state of industrial modernization, revision of legislation, selection of effective instruments of industrial policy, reinstitutionalization of communications and formation partnership within the framework «state-industry-science».*

Key words: *institutional mechanism, modernization, industrial sector, public industrial policy, economic institutions, public and non-public institutions*

JEL Classification: *E02, L52, O14*

Актуальність теми дослідження. Перехід української промисловості на інноваційний тип розвитку може відбуватися лише за умов активної державної підтримки та стимулювання технологічної модернізації виробництва, особливо в умовах розгортання Індустрії 4.0 у світі. Важливою складовою такого стимулювання є інституціональна, що передбачає не пряму участь держави у цьому процесі, а формування нею ефективної системи інститутів та інституцій (формальних та неформальних правил, мотиваційних та інших механізмів, системи обмежень тощо), що створюють сприятливий для промислової модернізації інституційний простір.

Вибудовування такого інституціонального механізму модернізації промисловості, спрямованого на поступальний техніко-технологічний та інноваційний розвиток виробничої сфери як основи національної економіки, є однією з основних задач промислової політики держави, яка в умовах падіння промислового виробництва значно актуалізується.

Постановка проблеми. Переваги інституціонального стимулювання доведені практичним досвідом країни Європейського Союзу, «азійських тигрів», Японії та США, а його необхідність є вимогою часу. Організаційне оформлення такого стимулювання має бути здійснене через розвиток інституціонального механізму, в якому складові – інститути та інституції за допомогою різноманітних каналів (норм та правил, засобів примусу, інструментів та важелів політики тощо) будуть передавати відповідні стимулюючі імпульси суб'єктам промислового сектора оновлювати техніко-технологічні фактори виробництва. В ситуації, коли у 2017 р., ступінь зносу основних засобів промисловості становить 59,1%, а в 2018 р. – 66,4% [1], можна констатувати, що існуючий інституціональний механізм неефективний, має прогалини у своїй структурі та зв'язках між його компонентами. Тому постає необхідність дослідити такі недоліки та розробити рекомендації щодо їх усунення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розбудова інституціональних механізмів економічного розвитку та промислової модернізації, зокрема, в умовах посилення глобальної конкуренції стала предметом особливої уваги вчених після невдач впровадження принципів Вашингтонського консенсусу у пострадянських країнах у 90-х роках ХХ ст. В цей період здобули популярність праці неінституціоналістів Д.Норта, К. Поланьї, Дж. Ходжсона тощо, в яких інститути розглядалися як визначальні детермінанти динаміки економічного розвитку країн. Сучасні дослідження щодо змісту, структури та ролі інституціонального механізму інноваційного розвитку економіки належать таким вітчизняним та зарубіжним вченим як І. Аверіна, В. Геєць, А. Гриценко, С. Істомін, Г. Клейнер, Н. Лебедева, А. Плотнікова, С. Яценко та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на гостроту проблеми технологічного оновлення промислового сектору, підвищення його конкурентоспроможності за рахунок переходу на інноваційний тип розвитку, аспект промислової модернізації шляхом задіяння інституціональних важелів досліджений недостатньо, що обумовлює актуальність даної статті.

Постановка завдання, методи дослідження. Метою дослідження є визначення сутності, структури та напрямів розвитку інституціонального механізму модернізації промислового сектора задля подолання стагнації і підвищення конкурентоздатності вітчизняного промислового виробництва.

Завданнями статті є: 1) розкрити сутність інституціонального механізму модернізації промислового сектора; 2) визначити складові інституціонального механізму та характер зв'язків між ними; 3) розробити рекомендації щодо розвитку інструментів інституціонального впливу на модернізацію промислового сектора.

Метод або методологія проведення дослідження. Методологічною основою дослідження служили такі загальнонаукові методи як структурно-логічний, конкретно-економічний методи, аналізу та синтезу, дедукції та індукції, метод наукової абстракції та узагальнення. Для вирішення поставлених завдань використовувалися методи порівняння, інституціонального аналізу, економіко-статистичні та експертні методи тощо.

Викладення основного матеріалу. Модернізація промислового сектору представляє собою періодичні організаційні, технологічні, соціально-економічні та інституціональні зміни в результаті соціального, економічного та технічного прогресу. Можливість використання таких досягнень промисловим підприємством з метою підвищення ефективності його господарської діяльності та підвищення конкурентоспроможності на ринку розкривається в ході функціонування господарських, соціальних, інституційних зв'язків між промисловим підприємством, його внутрішнім оточенням (працівники – менеджери, інженери, економісти; підрозділи – дослідницькі центри, експериментальні ділянки тощо) та зовнішнім, яке характеризується складною структурою. В нових інституціональних умовах зовнішнє оточення формується як багаторівневий інституціональний механізм, до якого входять такі інституції, як держава, сітьові структури, промислові підприємства.

Відповідно до класифікації інституціональних механізмів Яценко С.О. та Нікіфорової М.Є. [2], у структурі інституціонального механізму можна виділити детерміновані та стохастичні компоненти, штучні (вироблені людьми формальні правила та норми та інституції, що їх підтримують) та природні (які склалися в ході еволюції суспільних відносин – інститут сім'ї, партнерства, довіри тощо). Інституції в структурі інституціонального механізму виступають як організації. З точки зору Д. Норта [3], «... не існує інших рішень, крім використання інституціональних механізмів, щоб встановити правила гри, та використання організацій – щоб забезпечити дотримання цих правил». Отже, промислове підприємство, яке стає частиною певної організації, відкриває для себе доступ до значної інформаційної бази, недоступної при незалежному функціонуванні, знань та технологій, які дозволяють вирішувати питання модернізації, підвищувати конкурентоспроможність фірми тощо.

Отже, процес модернізації економіки буде можливий при здійсненні змін на різних рівнях, а саме: I – індивід, особистість; II – промислове підприємство; III – держава. У індивіда відбувається зміна цінностей, норм поведінки, ідентифікації себе і свого місця в суспільстві, засобів комунікації.

Держава формує промислову політику, приймає стратегії промислового розвитку, розробляє програми соціально-економічного розвитку та антикризові програми, маючи в своєму арсеналі широкий набір інструментів секторальної підтримки, на даний час обмеженої міжнародними угодами України, та горизонтальної, спрямованої на створення сприятливого бізнес-клімату та інфраструктури. Зокрема, кредитування іноземних виробників для придбання вітчизняної продукції машинобудування; кредитування вітчизняних виробників для збільшення експорту продукції; формування відповідної структури державних закупівель; розширення кооперації між державними корпораціями та малим й середнім бізнесом (із відповідним квотуванням на обсяг замовлень у таких підприємствах); інтеграція науки, освіти й бізнесу. Іншими інструментами є стимулювання інвестиційної діяльності підприємств, яка зосереджена на оновленні основних засобів, наприклад, за рахунок звільнення від оподаткування частини прибутку, що спрямовується на придбання основних засобів, встановлення інвестиційної премії з податку на прибуток, що дозволяє уникати тривалої амортизації, при цьому списувати витрати на такі придбання за рік-два.

Зарубіжний досвід проведення політики промислової модернізації свідчить про відсутність «стандартного» набору заходів та інструментів, які гарантовано будуть дієвими в рамках будь-якого інституціонального механізму. Що стосується України, то іноді такий набір носить навіть синкретичний характер, що є віддзеркаленням політичного популізму, а не раціонального мислення.

Державними інституціями, що оперують інструментами промислової політики, виступають профільні міністерства та відомства, центральний банк, державні агенції інвестицій та інновацій, просування експорту

тощо. При цьому держава більш інерційна внаслідок громіздкості її інституцій та домінуванні формальних правил та норм.

З точки зору механізмів модернізації регіональних промислових систем доцільно виділити й мезорівень. На мезорівні регіональні органи влади розробляють заходи із реалізації промислової політики відповідно до її загальнодержавних стратегічних напрямів, а органи місцевого самоврядування, у тому числі об'єднані територіальні громади (ОТГ) – вирішують питання місцевого промислового розвитку, реалізуючи проекти із розбудови інфраструктури, створення сприятливих умов для інвестицій та виробничої діяльності – скорочення бюрократичних процедур, податкові пільги із місцевих податків та зборів, компенсації відсоткових ставок із кредитів, програми підготовки кадрів та партнерства між бізнесом та університетами тощо. Важливими факторами на цьому рівні виступають: система державного та приватного посередництва; довіра до локальних організаційних структур; територіальні контракти; регіональні проекти модернізації; регіональні та міжрегіональні зв'язки.

Промислове підприємство здійснює зміну організації виробництва, якісних характеристик своїх працівників, рівня та характеру застосовуваних технологій, характеру перетікання бізнес-процесів, інноваційної діяльності, розвитку комунікацій, процесу цілепокладання та орієнтирів в управлінні виробництвом в широкому сенсі. Держава, з одного боку, і прогресивний менеджмент, науковці, винахідники, з іншого, виступають ключовими суб'єктами зміни системи політичних та соціально-економічних відносин.

Укріплення міжінституційних зв'язків забезпечується створенням та розвитком сільових структур бізнесу, деякі з них складаються внаслідок державно-приватного партнерства. До таких структур відносяться промислові, цифрові кластери, бізнес-асоціації та спілки; технопарки, бізнес-інкубатори, індустріальні парки тощо. В їх рамках здійснюється більш швидкий трансфер знань, технологій та капіталів до промислових виробників, що дозволяє їм оперативніше реагувати на ринкову кон'юнктуру та збільшувати свою конкурентоспроможність при вбудовуванні в національні та глобальні ланцюги доданої вартості.

Цілями модернізації промисловості для кожного учасника інституціонального механізму виступають такі: держава опікується зростанням ВВП та рівнем добробуту населення; на ринку з'являється затребуваний товар, технологічний рівень виконання якого формує конкурентоспроможність його виробника; спільнота винахідників, інноваторів отримує винагороду у вигляді плати за патенти, авторські свідоцтва, раціоналізаторські рішення; інвесторам забезпечується окупність інвестицій; власникам – прибуток; бізнес-партнерам та іншим суб'єктам економіки – додаткові стимули для власної модернізації та досвід тощо; учасникам екосистеми промислового сектора (освітнім та науковим закладам, фінансовим установам тощо) – нові замовлення.

Зв'язки між інституціями, порядок виконання угод та домовленостей залежать від характеру та якості інститутів, що формують інституціональне середовище модернізації. В наукових працях визначення терміну «інститут» здійснюється на основі поняття формальних та неформальних норм та правил, що визначають взаємодію між суб'єктами ринку або їх групами [4, с. 19; 5, с. 17; 6, с. 48]. Відповідно до ієрархії стійкості компонентів інституціонального механізму [7, с. 91], неформальні інститути є найбільш інерційною складовою, далі слідує формальні «правила гри» і методи та інструменти, які мають бути узгоджені із неформальними правилами, інакше витрати на їх «підгонку» та створення ефективних механізмів примусу та стимулювання будуть значними.

За критерієм дієвості Чистяковою Н.О. [8] запропоновано розподіл інститутів на дві групи: інститути, які безпосередньо впливають на якість, кількість та рівень здійснення трансакцій, та інститути, вплив яких є опосередкованим, але важливим (рівень корупції, довіра до судової системи). Аналіз інститутів як структурних елементів механізму модернізації промисловості доцільно аналізувати з позицій суб'єкт-об'єктних відносин в рамках інституціонального середовища модернізації; мережевої взаємодії суб'єктів промисловості, які є базою для реалізації спільних трансакцій та отримання від них синергетичного ефекту. Звідси можна стверджувати, що інституціональний механізм модернізації промисловості має динамічний характер, оскільки він змінюється під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників – від зміни технологій та появи інноваційних продуктів до зміни індивідуальних і колективних цінностей та парадигм державного регулювання економіки.

Вплив на ефективність інтеріоризації формальних норм та правил в організаційну культуру промислових підприємств, об'єднань підприємств та організацій, спричиняють як соціокультурні інститути (менталітет, історичний досвід, традиції, довіра тощо, які обумовлюють усталені патерни поведінки), так і політичні (демократичні інститути, виборча система), правові (система примусу та покарань, зокрема, судова система, законодавство) й економічні (право власності, державні закупівлі, система алокації ресурсів через бюджет, партнерство тощо).

По суті, описані рівні інституцій та інституціональне середовище модернізації промислового сектора представляють собою екосистему індустріального розвитку, однією з провідних цілей яких виступає стимулювання промислової модернізації.

Отже, в рамках описаної взаємодії між компонентами інституціонального механізму, можна представити його модель (рис. 1).

Узагальнюючи представлену модель, можна сформулювати визначення поняття «інституціональний механізм». На сьогодні існує множина підходів до визначення цього поняття, яка сформувалася внаслідок багатоманітності сфер життєдіяльності суспільства, в яких такі механізми формуються та функціонують. Деякі визначення поняття «інституціональний механізм» наведені в табл. 1.

Серед розглянутих визначень поняття «інституціональний механізм» можна виділити роботи, що представляють узагальнене розуміння такого механізму, таких вчених як К. Поланьї, К. Ероу, Д. Норт, а також визначають його через механізм розподілу (продукту, капіталів, знань тощо), взаємодії шляхом укладання угод (транзакцій); або більш деталізовані – у авторів Лебедевої Н.Н., Яценко С.О., Істоміна С.В. Однак в контексті процесів модернізації, інноваційного розвитку промисловості таке визначення потребує уточнення, певної деталізації, як, наприклад, в роботах Аверіної І. [12], що розглянула механізм фінансово-інституційного забезпечення модернізації промислового підприємства, виходячи із сценарного підходу; Плотнікової С. О. [13], яка розглянула його як систему стимулювання інноваційної діяльності.

Оскільки процеси модернізації – це, в першу чергу, обмін знаннями та технологіями в ході ринкових транзакцій, то в основу визначення інституціонального механізму модернізації промислового сектора слід покласти підхід К.Поланьї та Д. Норта. Таким чином, інституціональний механізм модернізації промисловості можна розглядати як всеохоплюючий постійний процес якісних змін, що стосуються промислового виробництва, але проявляються на різних рівнях соціальної організації. Інституціональний механізм модернізації промисловості є багаторівневим утворенням із вертикальними та горизонтальними зв'язками між інституціями, в рамках якого за допомогою конкретних інструментів, дієвість яких зумовлена якістю інститутів, формуються необхідні потоки знань, технологій та капіталів. Такий механізм стає можливим внаслідок інтеріоризації нових формальних норм та правил у поведінку індивідів, фірм, груп інтересів, держави, в чому проявляється властивість самоорганізації інституціонального механізму.

Таблиця 1. Аналіз поняття «інституціональний механізм» в наукових дослідженнях

Автор	Визначення інституціонального механізму
Поланьї К. [9]	Визначається через механізм обміну, а також є сполученням характеристик транзакційних механізмів
Ероу К. [10]	Механізм розподілу ресурсів, внутрішньо узгоджений (оптимальний за В.Парето)
Норт Д. [3]	Механізм підтримки політико-економічної системи, в якому множина інституціональних обмежень регулює взаємовідносини обміну.
Істомін С.В. [11]	Структурний блок господарського механізму і самостійно організована структура, заснована на горизонтальній та вертикальній взаємодії конкретних суб'єктів і агентів господарювання, що закликає забезпечити впорядкованість їх взаємозв'язків в рамках економічної системи.
Аверіна І.С. [12, с. 9]	Взаємопов'язана сукупність його різних видів та підвидів, реалізація яких здійснюється шляхом структури суб'єктно-об'єктних взаємозв'язків, позначених як сукупність: суб'єктів, що мають свої цілі і володіють новаторським потенціалом; формальних норм (законодавство), що забезпечують реалізацію інноваційного потенціалу; неформальних норм та правил (ділова культура, прийнята в економічному співтоваристві), що підтримують новаторів; стимулів та обмежень, що сприяють створенню інноваційного продукту.
Яценко С.О., Нікіфорова М.Є. [2, с. 15]	Сукупність організаційної та інституціональної структур економічного механізму, що включає в себе як окремі організаційні елементи, так і інституціональні умови й особливості їх взаємодії, що здійснюють функціонування та досягнення цілей механізму.
Остапенко Н. [7, с. 92]	Сукупність економічних методів та інструментів впливу на діяльність малого підприємництва, а також методів та інструментів інституціонального управління, які сприяють органічному розвитку малого підприємництва як на мікро-, так і на макрорівні та спрямовані на задоволення правових, економічних та соціальних потреб підприємства.
Плотнікова С.О. [13]	Сукупність взаємодіючих та взаємопов'язаних інституціональних методів та інструментів стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств, а також різних видів забезпечення функціонування й розвитку інститутів, що входять в механізм, яка дозволяє сформувати сприятливе інституціональне середовище інноваційної діяльності і, тим самим, забезпечити трансформацію цілей і задач розвитку інноваційної сфери в результати
Лебедева Н.Н. [14]	Система трансформації та упорядкування ролей і взаємовідносин суб'єктів (акторів) у відповідності із традиційними та новими, легально встановленими чи легітимними неформальними інститутами суспільства.

Джерело: авторська розробка.

Ефективність інституціонального механізму має забезпечуватися гнучкістю зв'язків між індивідами та конгруентністю інститутів для ефективного функціонування інституцій. Він характеризується динамічністю взаємозв'язків, яка забезпечується властивістю гнучкістю і потрібна для адаптації до мінливих соціально-економічних та інституційних умов; ієрархічною та горизонтальною структурою зв'язків між його компонентами. Такі компоненти (ланки) представляють каркас інституціонального механізму і сполучаються у «кінематичні» ланцюги. В. Геець розглядає в структурі інституційного механізму функціональні модулі команд, які складаються в єдину матрицю взаємодії, «де по горизонталі вибудовано складові науково-технічної, інноваційної та

промислової політики, а по вертикалі – характеристики окремих організаційно усталених структур, у тому числі й представлених міжнародними суб'єктами, які беруть участь у співпраці; далі йдуть держава з її регіональними суб'єктами та бізнес-структури, які здійснюють інноваційну діяльність» [15, с. 14].

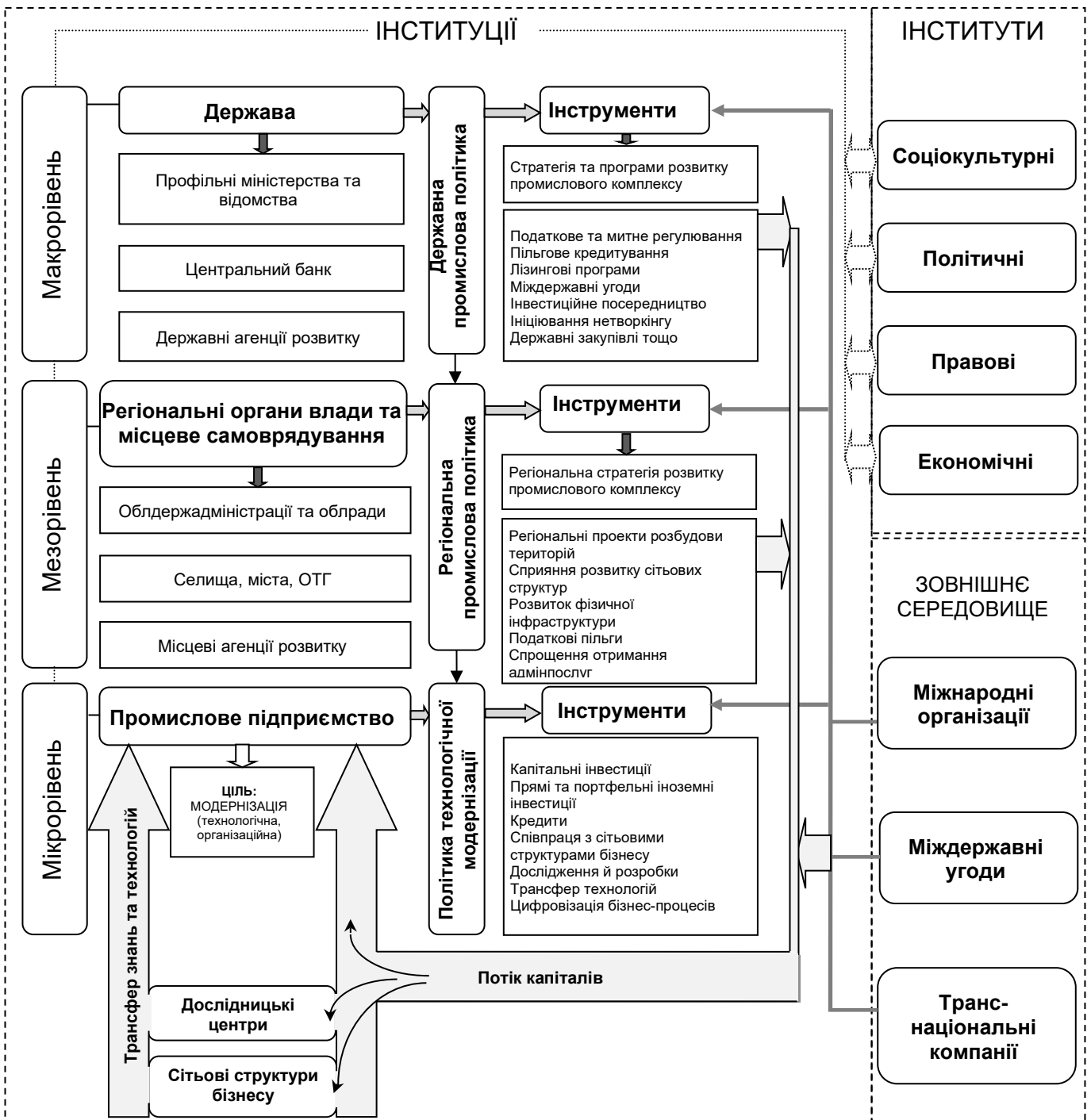

Рисунок 1. Модель інституціонального механізму модернізації промислового сектора
Джерело: авторська розробка

Провести оцінку ефективності інституціонального механізму можна через визначення стану показників модернізації промисловості в Україні та їх динаміки. В табл. 2 представлено основні характеристики розвитку промисловості та індикатори її модернізації у 2018 році порівняно з 2013 роком.

Аналіз вказаних індикаторів демонструє наявність серйозних недоліків у функціонуванні інституціонального механізму, зокрема, недосконалість регулюючих інституцій та інститутів розвитку, що призвело до скорочення великих підприємств промисловості, які мають ефект масштабу та здатні проводити власні дослідження й розробки, значна зношеність основних фондів, недостатність прямих іноземних та капітальних інвестицій, які б могли сприяти їх модернізації, скорочення обсягів продажів інноваційних товарів та експорту високо- та середньотехнологічної продукції.

Таблиця 2. Показники модернізації промислових підприємств в Україні

Показник	2013	2018	Δ
<i>1. Показники ділової активності промислових підприємств</i>			
1.1. Кількість малих та середніх підприємств промисловості, од.	120862	125622	+4760
1.2. Кількість великих підприємств промисловості, од.	382	237	-145
1.3. Кількість зайнятих працівників на малих та середніх промислових підприємствах, осіб	1557999	1379121	-178878
1.4. Кількість зайнятих працівників на великих промислових підприємствах, осіб	1366892	730905	-635987
<i>2. Виробнича діяльність промислових підприємств</i>			
2.1. Додана вартість добувної промисловості, млн. грн	107172,6	192353,3*	+85180,7*
2.2. Додана вартість переробної промисловості, млн. грн	197352,2	493255,3	+295903,1
2.3. Обсяг виробленої малими та середніми підприємствами промисловості продукції, млн. грн	441285,9	1181438,6	+740152,7
2.4. Обсяг виробленої великими підприємствами продукції промисловості, млн. грн	822785,3	1615844,7	+793059,4
<i>3. Фінансові результати діяльності промислових підприємств</i>			
3.1. Чистий прибуток малих та середніх підприємств промисловості, млн. грн	-8793,3	5711,3	+14504,6
3.2. Чистий прибуток великих підприємств промисловості, млн. грн	4612,2	10357,8	+5745,6
<i>4. Інноваційна діяльність</i>			
4.1. Частка підприємств, що впроваджували інновації, в загальній кількості промислових підприємств, %	13,6	15,6	+2
4.2. Впроваджено нових технологічних процесів, од.	1576	2002	+426
- у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі, од	502	926	+424
4.3. Впроваджено виробництво інноваційних видів продукції, од	3138	3843	+705
- з них нові види техніки, од.	809	920	+111
4.4. Частка обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізації промислових підприємств, %	3,3	0,8	-2,5
4.5. Витрати на інновації, млн. грн	9562,6	12180,1	+2617,5
<i>5. Зношеність основних фондів в промисловості</i>			
5.1. Залишкова вартість основних засобів, млн. грн	1749110	1098778	-650333
5.2. Ступінь зносу основних засобів, %	56,9	66,4	+9,5
<i>6. Інвестиції в промисловість</i>			
6.1. Індекс капітальних інвестицій (2010=100), %	146,9	156,5	+9,6
6.2. Прямі іноземні інвестиції, млн. дол. США	18031,1	10543,7	-7487,4
<i>7. Експорт</i>			
7.1. Частка високотехнологічного експорту України, %	4,6	3,3	-1,3
7.2. Частка середньотехнологічного експорту України, %	30,7	23,5	-7,2

* - дані неповні

Джерело: складено та розраховано авторами за даними [1; 16]

На поточний момент в Україні організаційно оформлені деякі інститути розвитку – інститути залучення інвестицій та стимулювання інноваційної діяльності (Державна інноваційна фінансово-кредитна установа, Державне підприємство «Державна інвестиційна компанія»), підтримки експорту (Експортно-кредитне агентство, Державна установа «Офіс з просування експорту»), фінансування інфраструктурних проектів (Державний фонд регіонального розвитку), розвиток кадрового потенціалу (Державне підприємство «Інститут підготовки кадрів в промисловості»). Разом з тим аналіз їх діяльності демонструє, що в них присутній ряд загальносистемних проблем, що проявляються у відсутність необхідної координації їх діяльності, недостатній рівень взаємодії з бізнес-середовищем, слабкий громадський контроль та недостатня інформаційна прозорість.

Розвиток інституціонального механізму модернізації промислового сектора має відбуватися через своєчасне усунення так званих «прогалин» і, таким чином, через забезпечення більш ефективного його функціонування. Недоліки у функціонуванні інституціонального механізму можуть з'являтися внаслідок інерційності інститутів, які не встигають змінюватися під впливом зміни техніко-економічної парадигми [17, с. 64], або внаслідок існування неефективної системи обмежень та примусу до виконання вимог інституціонального механізму [18, с. 53]. Тому модернізація промисловості як процес удосконалення має здійснюватися за двома напрямками:

1) застосування методів та інструментів стимулювання економічного зростання (надання гарантій по кредитах, встановлення пільгових ставок кредитування, податкових пільг, довгострокових програм стимулювання розвитку промисловості за рахунок оновлення або створення відповідної фізичної, фінансової та іншої інфраструктури);

2) вдосконалення інститутів розвитку, що мають забезпечити підтримку держави в реалізації окремих проектів, спрямованих на модернізацію окремих видів промислової діяльності – або які впливають на рівень модернізації всієї економіки в цілому, або мають стратегічну важливість для національного господарства; функціями інститутів розвитку є фасилітація промислового виробництва шляхом зниження трансакційних витрат [19, с. 40].

При цьому умовами ефективності інституціонального механізму є: 1) функціональна єдність компонентів; 2) інформаційний обмін без асиметрії інформації. Обидві умови досить складно забезпечити в гетерогенному середовищі української економіки. Для функціональної єдності компонентів інституціонального механізму (інституцій, інструментів, їх координації) необхідні формальні та неформальні норми і правила другого порядку, які її забезпечуватимуть. Для інформаційного обміну знаннями, патернами поведінки, технологіями тощо мають бути забезпечені безвідмовні (спряжені з довірою) канали (мережі) передачі інформації від однієї ланки механізму до іншої. В реаліях української економіки перешкодами можуть виступати опортуністична поведінка (внаслідок слабкості захисту прав власності, недосконалостей судової системи); корупція (через невідлагоджений механізм ціноутворення, капіталізації знань та вмінь окремих ланок державного управління, посередницьких структур, рентоорієнтовану поведінку); ментальні установки (консервативне мислення, що укорінилося в типовому патерні поведінки); кризові явища в економіці.

Для управління ефективністю такого інституціонального механізму держава має застосовувати систему заходів та інструментів, які забезпечать своєчасне реагування на зниження його дієвості (рис. 2).

Такий цикл управління уможливорює реалізацію принципу адаптивності інституціонального механізму. Моніторинг стану модернізації промисловості має включати як оцінку стану основних фондів, впровадження новітніх технологій, виробництва та продажу інноваційних видів продукції, так і оновлення бізнес-процесів в рамках процесів оцифрування та цифровізації промисловості, вдосконалення бізнес-процесів в рамках впровадження принципів Індустрії 4.0 тощо.

Вибір напрямів модернізації промислового сектора з метою застосування стимулюючих інструментів має ґрунтуватися також і на якісних критеріях, серед яких – стратегічність, тривалість, інноваційність, ресурсоефективність, синергійність. На основі цього державні та регіональні органи влади підбирають інструменти промислової політики, які в даних умовах будуть найбільш доцільними, а також здійснюють реінституціоналізацію взаємовідносин із промисловим сектором, сільовими структурами, дослідницькими центрами, міжнародними організаціями тощо у формі укладання нових угод, оновлення нормативно-правової бази, підтримка нових форматів діалогу «держава-бізнес-освіта» тощо. Надалі оцінюються результати та, за необхідності, здійснюється коригування механізму.

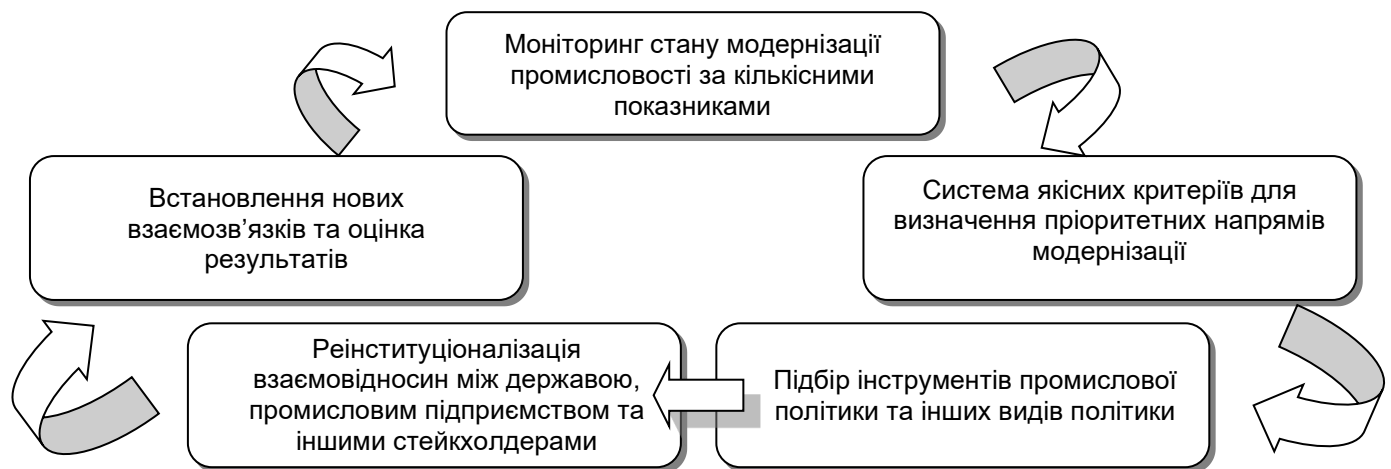

Рисунок 2. Цикл управління ефективністю інституціонального механізму модернізації промислового сектора

Джерело: авторська розробка

Висновки відповідно до статті. Проведене дослідження продемонструвало наявність недостатнього наукового обґрунтування категорії «інституціональний механізм модернізації». Для цього було проведено теоретичний аналіз поняття «інституціональний механізм», визначено його специфіку по відношенню до промислового розвитку та технологічної модернізації промисловості, зокрема.

Пріоритетна роль в механізмі належить національній та регіональній промисловій політиці та стратегічним програмам промислового розвитку. Інститут промислової політики сприяє реалізації основних цілей розвитку промислового сектора, зокрема, його модернізації, а також встановлює прямий та зворотний зв'язок із галузевими ринками, інституціями, що відносяться до зовнішньої частини механізму.

Аналіз індикаторів, що характеризують стан промислової модернізації в Україні, доводить наявність серйозних недоліків у функціонуванні інституціонального механізму, що мав би стимулювати оновлення промислових підприємств. Однак значна зношеність основних фондів, недостатність прямих іноземних та капітальних інвестицій, які б могли сприяти їх модернізації, скорочення обсягів продажів інноваційних товарів та

експорту високо- та середньотехнологічної продукції. У зв'язку з цим запропонована система управління ефективністю інституціонального механізму, яка включає цикл з таких процедур як моніторинг стану модернізації промислового сектора, визначення напрямів та підбір інструментів промислової політики, реінституціоналізацію взаємовідносин, формування нових зв'язків та оцінку результатів проведення такої політики.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. В подальшому доцільно провести компаративний аналіз іноземного та вітчизняного досвіду використання різноманітних інституціональних методів та інструментів, форм встановлення зв'язків між інституціями в досягненні модернізаційних перетворень промислового сектора та визначити інструменти й механізми подолання технологічних розривів, вбудовування вітчизняної промисловості у більш високі ланки глобальних ланцюгів доданої вартості.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 04.03.2020)
2. Яценко С. О., Никифорова М. Е. Сущность институционального механизма как составляющей экономической системы. Известия ДВФУ. Экономика и управление. 2014. №1. С. 11-19
3. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. М.: Фонд экон. книги «Начала», 1997. 304 с.
4. Клейнер Г. Б. Эволюция институциональных систем. ЦЭМИ РАН. М.: Наука, 2004. 240 с.
5. Норт Д. Институциональные изменения: рамки анализа. Вопросы экономики. 1997. №3. С. 6-17.
6. Hodgson G. What are institutions? Journal of Economic Issues. 2006. Vol. XL. No.1, pp. 1-25.
7. Остапенко Н. Сутність і структура інституціонально-економічного механізму підтримки малого підприємництва. Актуальні проблеми економіки. 2012. Т.133. Вип.7. С. 86-93.
8. Чистякова Н.О. Анализ теоретических подходов к формированию институтов как элемента инновационной среды региона. Российское предпринимательство. 2014. №21 (267). С. 29-46.
9. Поланьи К. Великая трансформация: Политические и экономические истоки нашего времени. СПб.: Алетейя. 2014. 312 с.
10. Эрроу К. Дж. Возможности и пределы рынка как механизма распределения ресурсов. THESIS. 1993. Вып. 2. С. 53-68.
11. Истомин С. В. Природа институционального механизма. Вестник Челябинского государственного университета. 2009. №1 (139). С. 46-52.
12. Аверина И. С. Институциональный механизм стимулирования инновационной деятельности в современной России. Автореф. дисс. на соиск. уч. степ. канд. эк. наук 08.00.01 – экономическая теория. Волгоград, ФГАОУ ВПО «Волгоградский государственный университет», 2014. 26 с.
13. Плотникова С. А. Развитие институционального механизма стимулирования инновационной деятельности промышленного предприятия. Автореф. на соискание науч. степени канд. экон. наук, 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством. Саратов, 2014. 24 с.
14. Лебедева Н. Н. Институциональный механизм экономики: сущность, структура, развитие. Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2002. 324 с.
15. Геєць В. Інституційна обумовленість інноваційних процесів у промисловому розвитку України. Економіка України. 2014. №12 (637). С. 4-19.
16. Merchandise trade matrix – product groups, exports in thousands of United States dollars, annual. UNCTADSTAT. URL: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx> (дата звернення 30.01.2020).
17. Жерновий Д. В. Техніко-економічні парадигми в контексті економічної теорії технологічних змін. Наука та наукознавство. 2012. №3. С. 57-64.
18. Истомин С. В. Особенности институциональных механизмов в трансформируемой экономике. Вестник Челябинского государственного университета. 2010. №6 (187). С. 52-56.
19. Ковальчук Ю. В. О роли институтов в управлении инвестиционным потенциалом модернизации промышленности. Экономика. Налоги. Право. 2013. №3. С. 38-42.

References

1. State Statistical Service of Ukraine. URL: <http://ukrstat.gov.ua/>
2. Yashchenko S. O., Nikiforova M. E. (2014). Sushchnost institutsionalnogo mekhanizma kak sostavlyayushchey ekonomicheskoy sistemy [Essence of institutional mechanism as a component of the economic system]. Izvestiya DVFU. Ekonomika i upravleniye, 1, 11-19 [in Rus.].
3. North D. (1997). Instituty, institutsional'nye izmeneniya i funktsionirovanie ekonomiki [Institutions, institutional change and economic performance]. M.: Fond ekon. knigi «Nachala». 304 p. [in Rus.]
4. Kleynner G. B. (2004). Evolyutsiya institutsional'nykh sistem [The evolution of institutional systems]. TsEMI RAN. M.: Nauka. 240 p. [in Rus.]
5. North D. (1997). Institututsional'nye izmeneniya: ramki analiza [Institutional changes: the analysis frameworks]. Voprosy ekonomiki, 3, 6-17 [in Rus.]
6. Hodgson G. (2006). What are institutions? Journal of Economic Issues. Vol. XL. No.1, 1-25 [in Eng.]
7. Ostapenko N. (2012). Sutnist' i struktura instytutsional'no-ekonomichnoho mekhanizmu pidtrymky maloho pidpryyemnytstva [Essence and structure of institutional and economic mechanism for support of small business]. Aktual'ni problemy ekonomiky. Vol. 133. Issue 7, 86-93 [in Ukr.]

8. Chistyakova N. O. (2014). *Analiz teoreticheskikh podkhodov k formirovaniyu institutov kak elementa innovatsionnoy sredy regiona [The analysis of theoretical approaches to institutions formation as an element of innovation environment of the region]*. Rossiyskoye predprinimatelstvo, 21 (267), 29-46 [in Rus.]
9. Polanyi K. (2014). *Velikaya transformatsiya: Politicheskiye i ekonomicheskiye istoki nashego vremeni [The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time]*. SPb.: Aleteyya. 312 p. [in Rus.]
10. Arrow K. J. (1993). *Vozmozhnosti i predely rynka kak mekhanizma raspredeleniya resursov [The Potentials and Limits of the Market in Resource Allocation]* THESIS. Issue. 2. 53-68 [in Rus.]
11. Istomin S. V. (2009). *Priroda institutsionalnogo mehanizma [The nature of institutional mechanism]*. Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo universiteta, 1 (139), 46-52 [in Rus.]
12. Averina I. S. (2014). *Institutsionalny mehanizm stimulirovaniya innovatsionnoy deyatel'nosti v sovremennoy Rossii [Institutional mechanism of enhancing the innovation activity in modern Russia]*. Abstract of thesis for obt. cand. of econ. Sciences. 08.00.05 – economy and management of national economy. Volgograd. FGAOU VPO «Volgogradskiy gosudarstvennyi universitet». 26 p. [in Rus.]
13. Plotnikova S. A. (2014). *Razvitiye institutsionalnogo mekhanizma stimulirovaniya innovatsionnoy deyatel'nosti promyshlennogo predpriyatiya [Development of institutional mechanism of industrial company's innovation activity stimulation]*. Avtoref. na soiskaniye nauch. stepeni kand. ekon. nauk, 08.00.05 – ekonomika i upravleniye narodnym khozyaystvom. Saratov. 24 p. [in Rus.]
14. Lebedeva N. N. (2002). *Institutsional'nyy mekhanizm ekonomiki: sushchnost', struktura, razvitie [Institutional mechanism of the economy: the essence, the structure, and the development]*. Volgograd: Izd-vo VolGU. 324 p. [in Rus.]
15. Heyets V. (2014). *Instyutsiina obumovlenist innovatsiinykh protsesiv u promyslovomu rozvytku Ukrainy [Institutional relevance of innovation processes in industrial development of Ukraine]*. Ekonomika Ukrainy, 12 (637). 4-19 [in Ukr.]
16. *Merchandise trade matrix – product groups, exports in thousands of United States dollars, annual*. UNCTADSTAT. URL: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx> [in Eng.]
17. Zhernovyi D. V. (2012). *Tekhniko-ekonomichni paradyhmy v konteksti ekonomichnoi teorii tekhnologichnykh zmin [Technical and technological paradigms in terms of economic theory of technological changes]*. Nauka ta naukoznavstvo, 3, 57-64 [in Ukr.]
18. Istomin S. V. (2010). *Osobennosti institutsionalnykh mekhanizmov v transformiruemoy ekonomike [The peculiarities of institutional mechanisms in a transformation economy]*. Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo universiteta, 6 (187), 52-56 [in Rus.]
19. Koval'chuk Yu. V. (2013). *O roli institutov v upravlenii investitsionnym potentsialom modernizatsii promyshlennosti [On role of institutions in managing the investment potential of industry's modernization]*. Ekonomika. Nalogi. Pravo, 3, 38-42 [in Rus.]

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

- Дейнеко Людмила Вікторівна**, доктор економічних наук, професор, завідувач відділу промислової політики, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
 вул. Панаса Мирного, 26, м. Київ, 01011, Україна
 e-mail: deinekolv@gmail.com
orcid.org/0000-0003-0540-5413
 Researcher ID: K-3071-2017
- Циплицька Олена Олександрівна**, кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу промислової політики, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
 вул. Панаса Мирного, 26, м. Київ, 01011, Україна
 e-mail: o.liakhovetz@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-3803-9421>
 Researcher ID: T-7569-2017

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

- Дейнеко Людмила Викторовна**, доктор экономических наук, профессор, заведующая отделом промышленной политики, ГУ «Институт экономики и прогнозирования НАН Украины»
 ул. Панаса Мирного, 26, м. Киев, 01011, Украина
 e-mail: deinekolv@gmail.com
- Цыплицкая Елена Александровна**, кандидат экономических наук, доцент, старший научный сотрудник отдела промышленной политики, ГУ «Институт экономики и прогнозирования НАН Украины»
 ул. Панаса Мирного, 26, м. Киев, 01011, Украина
 e-mail: o.liakhovetz@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHORS

- Deineko Liudmyla Viktorivna**, Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of Department of Industrial Policy, Institute for Economics and Forecasting of NAS of Ukraine
 26, Panasa Myrnoho, Kyiv, 01011, Ukraine
 e-mail: deinekolv@gmail.com

Tsyplitska Olena Oleksandrivna, PhD in Economics, Associate Professor, Senior Researcher of Department of Industrial Policy, Institute for Economics and Forecasting of NAS of Ukraine
26, Panasa Myrnoho, Kyiv, 01011, Ukraine
e-mail: o.liakhovetz@gmail.com

УДК 338.0

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-45-84-92>

УХВАЛЕННЯ УГОДИ АСАА В ІНТЕРЕСАХ УКРАЇНСЬКИХ ВИРОБНИКІВ ТА БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА

Кушніренко О. М.,
Дейнеко О. Т.

Актуальність теми дослідження пояснюється посиленням впливу негативних факторів на подальший розвиток українського виробництва кабельно-провідникової продукції, а саме зростанням імпорту неякісної продукції і насиченням ринку фальсифікатом. Наслідком цього є зниження обсягів випуску продукції, скорочення виробничих потужностей, недоотримання прибутку для більшості українських виробництв даного виду продукції. До того ж неефективність програм технічного регулювання призводить до загроз безпеці: використання фальсифікованої продукції при будівництві житлових і промислових будівель є однією з причин пожеж, що призводить до людських жертв і економічних втрат. Все це підсилює значення створення ефективної системи державного контролю на внутрішньому ринку кабельно-провідникової продукції. Одним з дієвих напрямів вирішення даної проблеми є удосконалення технічного регулювання шляхом ухвалення Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products, скорочено АСАА).

Постановка проблеми. Небезпечні загрози, пов'язані зі стрімким ростом імпорту фальсифікованої продукції у все більш відкритій та конкурентній економіці, вимагають посилення державного контролю на внутрішньому ринку за дотриманням стандартів якості продукції. Створення сприятливих умов для адаптації українських виробників до впровадження високих стандартів якості згідно вимог ЄС сприятиме подоланню технологічних розривів та забезпеченню безпеки на внутрішньому ринку.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. В умовах посилення впливу глобальних та внутрішніх викликів на стан промислового виробництва, залишається недостатньо дослідженою проблема обґрунтування напрямів вдосконалення державного контролю за якістю та безпечністю промислової продукції на внутрішньому ринку та сприянню адаптації українських виробників до стандартів ЄС як загалом, так і в розрізі окремих видів промислової діяльності.

Постановка завдання, мети дослідження. Метою дослідження є обґрунтування інструментів, націлених на прискорення адаптації українських виробників до нових високих стандартів якості й безпечності кабельно-провідникової продукції, а саме розробка рекомендацій з покращення ринкового нагляду, відповідності горизонтального (рамкового) та вертикального (галузевого) законодавства в промислових галузях (виробництва кабельно-провідникової продукції), що дозволяє прискорити процес укладання угоди АСАА та забезпечить сприятливі умови для розвитку бізнесу українським виробникам.

Метод або методологія проведення дослідження. В дослідженні застосовано спеціальні методи: статистичних порівнянь, групування, вибірки (для виявлення тенденцій розвитку ринку кабельно-провідникової продукції); структурно-функціонального аналізу (для виявлення проблем, що перешкоджають успішній адаптації українських виробників до вимог якості й безпечності продукції згідно стандартів ЄС), експертних оцінок при розробці рекомендацій щодо ефективного використання інструментів в умовах зони вільної торгівлі з ЄС.

Галузь застосування результатів. Результати цього дослідження можуть бути застосовані в процесі формування промислової політики щодо впровадження дієвих заходів стимулювання української промисловості.

Висновки. Встановлено, що створення сприятливих умов для задоволення потреб внутрішнього ринку кабельно-провідникової продукції та забезпечення безпеки суспільства, наразі важливим є здійснення першочергових заходів: розробка правил безпечного функціонування енергетичної непромислової продукції; впровадження надійного контролю на електротехнічному ринку з використанням відповідних реєстрів виробників, постачальників та продавців небезпечної КПП та вдосконалення системи технічного регулювання, в тому числі впровадження системи надійного контролю і заходів щодо недопущення проникнення через кордон України неякісної кабельно-провідникової продукції.

Ключові слова: Угода про оцінку відповідності та прийнятність промислової продукції (АСАА), промислова політика, промисловий безвіз, якість, безпека.